

**"PTSS haalt mij uit mijn slaap,
Moral Injury houdt mij wakker!"**

VGZ Symposium
Maandag 26 juni 2017

Veteraan Dennis van der Kraats
drs. Erwin A. Kamp
Hoofd Humanistisch Geestelijke Verzorging bij Defensie

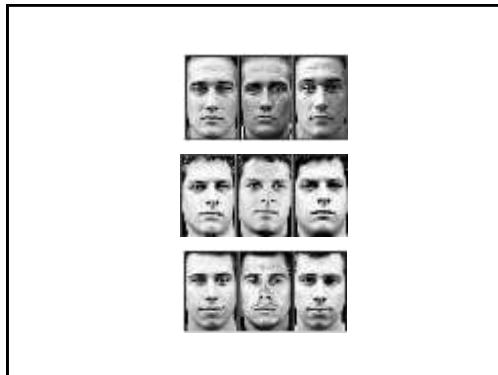
Over morele verwondingen en de weg naar herstel

Een reflectie vanuit de geestelijke verzorging op
uitzendingen, veteranen en Moral Injury

Inhoud workshop:

1. Inleiding: veteranen en veteraneenzorg
2. Wat is Moral Injury?
3. Hoe herken je het?
4. Geestelijke verzorging en Moral Injury
5. Vraag en antwoord Dennis van der Kraats

Wat weten we in 2016 van veteranen die
terugkeren van uitzending?

Infographic KOC Veteraneninstituut
Onderzoek 'Veteraan, hoe gaat het met u?' 2016

2. Wat is Moral Injury?

Waarom nu pas aandacht voor Moral Injury?

- Dominantie medische pathologische modellen;
- Zorgverleners niet getraind om met spirituele en morele vragen om te gaan;
- Niet de juiste vragen gesteld;
- We erkennen nog te weinig dat op uitzending gaan onzichtbare wonden kan opleveren;
- Door wetenschappelijk onderzoek ontwikkelen zich nieuwe inzichten.

Wat is Moral Injury niet?

- Geen nieuwe (tover)formule/methodiek;
- Geen ziekte/aandoening vanuit medisch model;
- Niet exclusief voor veteranen.

Maar ook geen:

- Modewoord (Vermetten);
- Oude wijn in nieuwe zakken (Van Iersel);
- Een geestestoestand die alleen vanuit het brein kan worden verklaard.

3. Definitie Moral Injury door Jonathan Shay:

1. A betrayal of "what's right";
2. Either by a person in legitimate authority, or by one's self;
3. In a high stakes situation

www.moralinjury.nl

Waarin verschilt Moral Injury met PTSS?

Aanleiding traumatische stoornis is een gebeurtenis waarbij iemand in zijn voortbestaan/existentie ernstig wordt bedreigd.

Aanleiding Moral Injury is een waarneming waarbij iemand zijn overtuiging over wat rechtvaardig en goed is 180 graden draait.

"PTSS haalt mij uit mijn slaap, Moral Injury houdt mij wakker!"

Bijzondere aspecten van Moral Injury:

- Vraagt niet om behandeling maar om dialoog;
- Niet alleen brain/mind maar ook samenleving en cultuur betrekken;
- Concentreert zich rond schuld en schaamte;
- Aandacht voor vergeving en acceptatie;
- Rol van rituelen van grote betekenis.

4. Geestelijke Verzorging en Moral Injury

- Wat missen veteranen in behandeling?
(onbeoordeeld luisteren)
- Wat zijn voorwaarden voor een goed herstel?
(stabiele thuissituatie, eigen regie)
- Wat hebben geestelijk verzorgers te bieden?
(vormingsbijeenkomsten, pastoraal gesprek, rituelen)
- Waarmee kunnen geestelijk verzorgers de kans op Moral Injury verkleinen?
(voorlichting/educatie, aandacht voor ethiek)
- Hoe staat het met Moral Injury bij geestelijk verzorgers zelf?

5. Waar het echt om gaat!

De veteraan en zijn of haar thuisfront!

Het verhaal van Dennis

Leestips voor wie meer wil weten

- 'Achilles in Vietnam, Combat Trauma and the Undoing of Character', Prof. Dr. Jonathan Shay;
- 'Odyssey in America: Combat Trauma and the Trials of Homecoming, Prof. Dr. Jonathan Shay;
- 'Warriors Return, Restoring the Soul After War', Prof. Dr. Edward Tick;
- 'What it Is Like to Go to War, Karl Marlantes;
- 'De gewetensvolle veteraan. Schuld en schaamtebeleving bij veteranen van vredesmissies', Dr. Natasja Rietveld en
- 'Meaning as a Mission', Dr. Michaela Schok